

DEN NORSKE KIRKE

Agder og Telemark bispedømmeråd

Det Kongelige Barne- og likestillingsdepartement
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

BARNE-OG LIKESTILLINGSDEP.	
Arkivkode:	321.00
Dato:	28.8.2007
Saksnr:	2007/01773
- 050	

Dato: 23.08.2007

Vår ref: 07/153-3 SOD

Deres ref: 200701773

Høringssvar til forslag om felles ekteskapslov

Agder og Telemark bispedømmeråd takker for invitasjonen til å delta i høringen til "Forslag om endringer i ekteskapsloven mv. – Felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par.

Høringsnotatet er lest med interesse og vårt hovedstandpunkt er at forslaget ikke bør gjennomføres. Det vil medføre omfattende endringer i samfunnsbærende institusjoner. Disse endringene i ekteskapsforståelse og familierett er etter vårt syn verken ønskelige, nødvendige eller overbevisende begrunnet og utredet.

Konklusjonen vår bygger på følgende drøftinger og merknader til høringsnotatet:

1. Saksbehandling

Etter forvaltningsloven skal "forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes".

Bispedømmerådet stiller store spørsmål om høringsnotatet er tilstrekkelig for en bred og trygg behandling. I en sak med stor politisk kamp og vidtrekkende samfunnsendringer hadde vi forventet mye bedre forvaltningspraksis, tyngre utredning og bedre tidsmarginer enn 3 sommermåneder gir. Et høringsnotat som i stor grad preges av å følge opp et gitt politisk og ideologisk utgangspunkt, er ikke tilstrekkelig behandling av en sak som gir større endringer i flere viktigere lover. Vi etterlyser offentlig utredning, faglige konferanser og konsekvensanalyser med bredt sikte. Saken fortjener en større fagetisk drøfting som både høringsinstanser og våre folkevalgte har som felles grunnlag. Bare slik kan det tas kvalifisert stilling i en sak som er for viktig til at den dras av gårde av politiske vinder.

Konkret vil vi i tillegg anføre som mangelfullt:

- Det overordnede formålet fra Soria Moria-erklæringen er i liten grad drøftet opp mot andre formål.
- Det er i liten grad foretatt konsekvensanalyser for andre instanser enn lovverk og situasjonen for homofile og lesbiske.
- Sakdrøfting av ekteskapsforståelsen (4.6) er minimal og lar to delutredninger (4.2 og 4.3) leve hvert sitt liv.
- Det refereres selektivt fra ordninger og debatt i (de svært få) land som har gått inn på ordninger som samsvarer med forslaget, nesten ikke eller summarisk fra land som har valgt å ikke gå inn på felles ekteskapslov.

- Utvalget av høringsinstanser virker noe tilfeldig. Innen Den norske kirke er svært få frivillige, kristne organisasjoner invitert til høring. Mange av disse har store medlemstall og lang erfaring og interesse i å undervise og veilede om ekteskap og familieliv.
- Det forskningsbaserte grunnlaget for departementets forslag har metodiske svakheter og er for tynt når det i stor grad baserer seg på avhandlinger på hovedfags- og mastergradsnivå.

2. Formålet.

”Formålet med forslaget er å sikre homofiles og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering.”

Bispedømmerådet støtter formålet - uten at dette innebærer ja til felles ekteskapslov og uten å dele alle mål og kampsaker fra homofile og lesbiskes organisasjoner. Vi er klar over at mange homofile og lesbiske er i en utsatt livsposisjon og bør kunne forvente en støtte fra samfunn og kirke, som historisk sett har vært altfor mye mangelvare. I et samfunnsperspektiv har homofile og lesbiske legitime behov for juridisk regulering av samliv og partnerskap.

Vi finner det derimot unødvendig og uheldig at dette skal kobles til et lovforslag som innebærer en grunnleggende vesensendring i oppfatningen av hva et ekteskap er. Bispedømmerådet mener at to hensyn må veie tyngre enn det angitte formålet (slik det i høringsnotatet også gjentatte ganger uttrykkelig styrer de enkelte delkonklusjonene).

Det ene hensynet gjelder **ekteskapet som samfunnsbyggende institusjon**. Vi gjør en nærmere drøfting om dette og om **diskrimineringsbegrepet** i kapittel 3 og 4.

Det andre gjelder **hensynet til barns beste**.

Vi finner det underlig at høringsnotatets kapittel 3.6 som omhandler FNs konvensjon om barnets rettigheter – inkorporert i norsk lov 1.okt. 2003 – bare har en kort gjengivelse av konvensjonens hovedpoeng: ”Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som angår barn.” I stedet har kapitlet en lengre diskusjon om ”ulik rettslig stilling for barn av likekjønnede og ulikekjønnede foreldre er å anse som diskriminering” etter art.2.

Etter vårt syn er dette et eksempel på at hovedsak og bisak er byttet om – både i formålet for forslaget og i høringsnotatets drøfting.

Vi finner det også underlig at henvisning og referat fra ordninger og diskusjoner i andre land bare kortfattet gjengir situasjonen i Frankrike under kapittel 2.3. Etter vårt syn er diskusjon og ordning i Frankrike trippelt interessant:

For det første fordi det er gjort et forbilledlig bredt faglig arbeid med hele saksområdet i form av en kommisjon nedsatt av presidenten. Etter omfattende innhenting av materiale, konsultasjoner og diskusjoner har kommisjonen levert en grundig rapport i 2006.

For det andre fordi arbeidet er gjort med et samfunnsmessig perspektiv i en sekulær stat (Som kirkelig høringsinstans registrerer vi med glede at konklusjoner ut fra allmenn argumentasjon i et samfunnsperspektiv i høy grad sammenfaller med et teologisk og sosialetisk perspektiv basert på Bibelen).

For det tredje fordi kommisjonen og rapporten har valgt å la barnets rettigheter være øverste formål og styrende for den effekten lovgivning har på familieliv og samfunnsutvikling.

Noen sitat fra engelskutgaven av rapporten (siden de ikke er gjengitt i høringsnotatet):
For the purpose of this examination, the Mission chose the best interests of the child as its guiding principle because it is the responsibility of society, and especially of its legislative bodies, to ensure that children are able to develop harmoniously. This principle led to the Mission's decision to affirm and protect children's rights and the primacy of those rights over adults' aspirations.

The Mission considered the call for marriage to be available to same-sex couples, and is of the view that it is not possible to think about marriage separately from filiation: the two questions are closely connected, in that marriage is organized around the child. Marriage is not merely the contractual recognition of the love between a couple; it is a framework that imposes rights and duties, and that is designed to provide for the care and harmonious development of the child. Foreign examples demonstrate this: countries that have made marriage available to same-sex couples have all, simultaneously or subsequently, authorized adoption by those couples and developed systems for assisted procreation or surrogate gestation, to enable those couples to have children.

It would in fact be incoherent, if couples were regarded as equal, to remove the prohibition on marriage and preserve it for filiation. Making marriage available to same-sex couples therefore presupposes that they will also be given the right to adopt and receive medical assistance for procreation, and even the right to use surrogate mothers, because such couples are not fertile.

The Mission is divided on this subject. It considered the consequences for the child's development and the construction of his or her identity of creating a fictitious filiation by law two fathers, or two mothers which is biologically neither real nor plausible. Diametrically opposed representations were made by the people heard on this point, and they failed to persuade a majority of the Mission to support recognizing a right to a child or a right to marriage, for same-sex couples. A majority of the Mission does not wish to question the fundamental principles of the law of filiation, which are based on the tripartite unit of a father, a mother, a child, citing the principle of caution. For that reason, that majority also, logically, chose to deny access to marriage to same-sex couples.

Agder og Telemark bispedømmeråd ønsker å gi honnør både til prosess og produkt i Frankrikes tilnærming til saken. Vi hadde gjerne sett en tilsvarende framgangsmåte i norsk sammenheng – for å skape en bred, faglig debatt og drøfting som ikke blir kvalt av slagord og ideologisk kamp. Vi er glad for at den franske kommisjonen har kommet fram til et resultat som samstemmer med vårt syn: Vi mener at hovedvekt på barns rettigheter og beste er en bedre guide for lovgivning enn forslaget angitt formål.

Etter bispedømmerådets syn har formålet for forslaget om felles ekteskapslov ikke nok tyngde og vekt til å begrunne en så omfattende endring av ekteskapsforståelse og familierett i Norge.

Den gode intensjonen om å bedre homofile og lesbiskes levekår og rettigheter må ivaretas uten at høyere formål blir skadelidende. Det vil si uten å endre barneloven og ekteskapsloven og annektere og omdefinere begrepene ekteskap, gift og vigsel.

3. Ekteskapsforståelsen.

Agder og Telemark bispedømmeråd stiller seg bak og ønsker å framheve innholdet i Erling J. Pettersen delutredning 4.3: ”Teologiske/kirkelige vurderinger i tilknytning til Den norske kirkes forståelse av ekteskap og samliv.”

Den norske kirkes ekteskapsforståelse er godt beskrevet i følgende avsnitt s.26:

”... Ekteskapet er en ordning etter Guds vilje, innstiftet av Gud ved skapelsen til mann og kvinne for å videreføre skaperverket. Det er en ramme rundt seksualitet og et vern om oppvekst for barn. Ektefeller og familiemedlemmer har gjennom sitt liv i disse rollene del i Guds opprettholdende, bevarende og livgivende virke. Forholdet mellom mor, far og barn er en skapelsesmessig gitt orden i det bibelske familiemønster, og en grunnstruktur i luthersk samlivsetikk og kirkelig tradisjon.”

Også Tove Pettersens delutredning 4.2: ”Filosofisk betraktning om ekteskapet” - med gjennomgang av ulike måter å forstå ekteskapet og sider ved ekteskapet på – gir grunnlag for atskillig betraktning og drøfting, både i forhold til argumentasjon og det selektive utvalget fra filosofisk/etisk tradisjon og debatt. Utredningen (s.21) har også valgt å ikke vurdere de religiøse argumentene for at ekteskapet pr. definisjon er mellom mann og kvinne. Vi undrer oss stort over at høringsnotatet ikke har en egen drøfting av Tove Pettersens utredning.

Slik det nå er, lever disse to bestilte utredningene langt på veg lever hvert sitt liv med en kort summarisk vurdering av Departementet i 4.6. Denne vurderingen oppleves dessverre sterkere på superlativer og politisk vilje (av typen ”ingen grunn til”, ”sterkt ønske” osv.) enn på saksdrøfting. Vi reagerer på at et høringsgrunnlag i en viktig sak det står stor debatt om, kan oppsummere og konkludere med setninger som ”Det er ingen grunn til at ekteskapslovgivningen skal gjøre forskjell på folk ut fra en seksuell orientering”.

Tvert imot vil vi anføre følgende grunn:

Alle kristne kirkesamfunn og religioner vi ellers kjenner til, definerer ekteskapet som et heterofilt samliv mellom mann og kvinne. Dette er et (av flere) vesenskjenntegn ved ekteskapet etter kristen oppfatning og har så langt også vært det lange historiske og kulturelle perspektivet vi alle er en del av. Ekteskapet mellom mann og kvinne er en sosialantropologisk universell ordning – om måten den inngås på kan være forskjellig. Alle internasjonale konvensjoner som angår barns beste, forutsetter ekteskapet som en sak mellom mann og kvinne.

Å utvide ekteskapet til å inkludere likekjønnede innebærer en radikal omforming av ekteskapsforståelsen. I et **historisk perspektiv** er det uheldig med et brudd i lovverk, språkbruk og tradisjon på et så viktig felt. I et **samfunnsperspektiv** kan det ikke være tjenlig å redusere den særstillingen som ekteskapsinstitusjonen og lovverket gir relasjonen mellom mor, far og barn. Ekteskapets stilling i samfunnslovgivningen i dag legger til rette for stabilisering av samliv, trygg ramme om barns oppvekst og utvikling og gir barn rett til å kjenne og få omsorg av sine foreldre. Prioritering av (ulikekjønnet) ekteskap er en verdiforankring et samfunn bør ha. I et **biologisk perspektiv** dreier dette seg om grunnleggende ordninger i videreføring av menneskeslekten.

Bispedømmerådet har forståelse for at det på samfunnets premisser gis rammer og legges til rette for homofile og lesbiske som ønsker å leve i forpliktende samliv. Vi opplever det derimot som svært uheldig om dette blir gjort ved å omdefinere og annektere ekteskapsinstitusjonen.

I sin delutredning har Tove Pettersen påpekt en del av ekteskapets nytteverdier for samfunn og individ. Vi har vondt for å forstå at slike verdier knyttet til innbyrdes omsorg og kjærlighet, økonomi, stabilitet, rettssikkerhet og samfunnets anerkjennelse ikke like godt kan realiseres innen ordningen med registrert partnerskap.

4. Ekteskap, likestilling og diskriminering.

Diskriminering og mangel på likestilling i form av urettmessig forskjellsbehandling bør det settes samfunnsmessige tiltak mot. Godt begrunnet forskjellsbehandling basert på ulike forhold og overgripende verdier er derimot ikke ensbetydende med diskriminering og manglende likestilling.

Agder og Telemark bispedømmeråd vil avvise at det er diskriminerende og mot likeverd å reservere ekteskapsloven for heterofile par. Allerede språkbruken "likekjønnede og ulikekjønnede par" reflekterer at det her dreier seg om ulike forhold. Å likestille noe som på avgjørende måter er ulikt, vil lett by på nye problemer. Særlig må en være varsom med å få noe til å se likere ut enn det faktisk er, når det er samfunnets fundamentet det gjelder. Barn hører ikke naturlig med i et homofilt parforhold slik det gjør i et ekteskap. Muligheten til å få barn i parforholdet er ikke noe som er fratatt homofile, det er en mulighet de aldri har eid. Det er ikke vanskelig å forstå at dette kan være et savn, men det betyr ikke dermed at det skal snus til en rettighet og gjøres til en sak som dreier seg om likeverd når samlivskategoriene er ulike og hovedpersonen i dette er barnet.

Konsekvensene av en felles ekteskapslov vil etter vårt syn være at **kjønnsforskjell** blir underordnet i forståelse av hva et ekteskap er, og den grunnleggende **relasjonen mor, far og barn** som grunnleggende og byggeklosse for samfunnet blir byttet ut med likeverd. **For samfunnet** vil det medføre å fullføre "privatiseringen" av ekteskapet til et rent spørsmål om individets rettigheter og frihet og frasi seg en verdibasert prioritering av en samlivsform som regnes som nødvendig og foretrukket til fellesskapets beste. **På vegne av barnet** uttrykkes det at det ikke er viktig nok at barn naturlig hører hjemme i en heterofil sammenheng. **For barn** vil det bety en fare for at vekten forskyves fra det å ha rettigheter i retning av å være en rettighet. **For foreldres oppdragergjerning** flyttes oppmerksomheten til kun å dreie seg om foreldre har (like) god eller dårlig omsorgsevne (som opplagt er uavhengig av kjønn og seksuell orientering) og bort fra betydningen av mor og far som rollemodeller for identitetsutvikling.

Bispedømmerådet mener at samfunnets prinsipper og lovgivning skal sikre barn retten til et oppvekstmiljø som er i tråd med dets heterofilt baserte natur. Vi ønsker på ingen måte å stille spørsmål ved og underprioritere alle som av mange ulike årsaker har foreldreansvar utenom "kjernefamilien" sin ramme. Omsorgsevne er ikke avhengig av samlivsform på denne måten. Men vi ønsker å si et tydelig nei til å utvide ekteskapsinstitusjonen i likestillingens og antidiskrimineringens gode navn. Ekteskap kun for heterofile vil være det naturlige vernet om barns beste og dermed samfunnets beste.

Dette kan ikke karakteriseres som diskriminering og manglende likestilling siden homofile og lesbiskes rettigheter i hovedsak er sikret gjennom partnerskapsloven.

5. Språkbruk i lovverk og offentlig omtale - forenkling eller komplisering?

Det kan synes forenkling å stille to samlivsordninger inn under felles lovgivning. Etter gjennomlesning av de aktuelle lovendringsforslagene og litt refleksjon rundt språkbruk om disse skulle bli vedtatt, tror vi tvert om at dette ville bli unødvendig tungvint. De i dag entydige begrepene *ekteskap*, *gift*, *vigsel* vil lett måtte tilleggsbeskrives for å

gjøre klart hva det handler om. Tilleggsordene vil både komplisere språk og bli en stående påminning om at det en forsøker å gjøre felles, likevel ikke er likt. Språkbruk kan bli en krevende øvelse. Omdefinering av begrepene vil gi uheldig brudd med historie, tradisjon og ikke-vestlige kulturer. Vi ser faren for en kompliserende kamp om hva som kan sies og uttrykkes i oppdragerinstitusjoner og læreverk.

Vi vurderer det som enklere, fornuftigere og riktigere å beholde to lovverk og benytte termene ekteskap og partnerskap om hver sin ulik-like ordning. Det betyr også at vi avviser å innføre begrepet *medmor*. Gi Lov om registrert partnerskap en lenger historisk sjanse og evaluer den gjerne.

6. Forholdet mellom kirke og samfunn.

Høringsnotatet drøfter vigselfordningen i 5.1.3. Bispedømmerådet har innvendinger mot drøftingen:

For det første er virkelighetsbeskrivelsen av kirken ikke særlig godt dekkende. Blant annet når det sies: *"Samtidig er det mange (!?) prester som ønsker ... at ekteskap mellom homofile skal likestilles med heterofile ekteskap på alle plan."* Det store flertallet av prester og en nesten samlet lærenemnd har ikke ønsket dette – slik det også kort er referert i høringsnotatet side 36: *"I referansegruppen for felles ekteskapslov kom det også frem at kirken var veldig samlet når det gjelder synet på ekteskapets egenart."*

For det andre har vi ikke innvendinger mot de konklusjonene Departementet lander på i 5.1.3.3. Derimot reagerer vi på måten det reises spørsmål rundt saker som ville innebære en statlig overstyring av kirken, så som vurderinger om det er mulig eller formålstjenlig å pålegge kirken og trossamfunn å vie likekjønnede par, om den teoretiske muligheten til å ta myndigheten til å fastlegge liturgier tilbake, og om å gi statlig tillatelse til kirkens prester til å vie etter borgerlig vigselfordning.

For det tredje reagerer vi på at disse problemstillingene er de eneste Departementet drøfter i skjæringspunktet mellom kirke og samfunn. På teologisk grunnlag er det vanskelig å tenke seg at kirkene vil kunne endre ekteskapsoppfatning. En nasjon sitt lovverk er ikke den eneste instansen som har aksje i ekteskapsbegrepet. Å vedta felles ekteskapslov etter forslaget vil innebære en konfliktmodell mellom kirke og samfunn i ekteskapsforståelsen. Vi går i utgangspunktet ut fra at religionsfrihetsprinsippet gjør at kirkens forkynnelse og praksis ikke fører til tiltale for lovbrudd. Men vi ser likevel for oss at det kan komme vanskelige og uheldige konfliktsituasjoner på felt der det beste alternativet måtte være å stå sammen i måten en forstår samfunnets grunnleggende.

Bispedømmerådet vil be om slike konsekvensanalyser. Aller mest vil vi henstille om en ekteskapslovgivning som gjør at kirke og samfunn tydelig trekker i samme retning, som "freder" og prioriterer relasjonen mor, far, barn, og som støtter homofile og lesbisk levekår gjennom partnerskapsloven og andre ordninger.

7. Hensynet til barns beste i forhold til adopsjon, assistert befruktning og foreldreskap.

Vi har allerede lagt vekt på at hensynet til barns beste innebærer å avvise felles ekteskapslov. Av samme grunn vil vi advare mot forslagene om å innføre adgang for likekjønnede par til å bli vurdert som adoptivforeldre på lik linje med andre, at sæddonasjon og assistert befruktning kan tilbys lesbiske par og at det innføres *medmorskap* i lovverket.

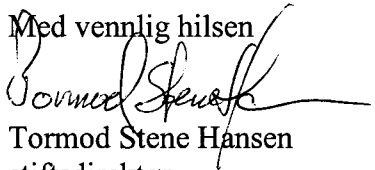
Prinsipielt setter vi barns trygghet og identitetsbyggende oppvekstforhold verdimeessig foran voksnes frihet og rettighet. Dette bør samfunnet prioritere i sitt lovverk. Barn fortjener så langt som mulig å få vokse opp sammen med sine biologiske foreldre eller i et hjem som gir like god mulighet for å speile seg til trygg identitet i møte med "ulikekjønnede" foreldre.

På dette området er det enda mye vi ikke vet. Noe kommer vi sikkert til å vite mer om når forskning får mer materiale og avhandlingene det kan henvises til, beveger seg over hovedfags- og mastergradsnivå. Med den kunnskapen vi nå har, vil vi sterkt anbefale et føre-var-prinsipp. De som ønsker å endre grunnordninger i samfunnets familiestruktur, har en stor bevisbyrde. Den kan vi ikke se at høringsnotatet og diskusjonen til nå har innfridd.

8. Konklusjon.

Agder og Telemark bispedømmeråd i møte 21.08.07 avviser forslaget om felles ekteskapslov for likekjønnede og likekjønnede par og de foreslåtte endringene i norsk lov. Vi ber Regjeringen trekke forslaget. Med barns beste som hensyn kan ønskelige justeringer best gjøres i rammen av Partnerskapsloven som bør gis en lenger historisk sjanse. Alternativt vil vi foreslå oppstart av en bred arbeidsprosess som gjennomgår hele saksfeltet i en mer samlende og faglig form. Slik forslaget nå står, vil det medføre omfattende endringer i samfunnsbærende institusjoner. Disse endringene i ekteskapsforståelse og familierett er etter vårt syn verken ønskelige, nødvendige eller overbevisende begrunnet og utredet.

Med vennlig hilsen

Tormod Stene Hansen
stiftsdirektør

Stein Ødegård
avdelingsleder
Direkte innvalg: 38105138